

Kerkkoon kylän aluetta etelästä katsoen.

KERKKOON KYLÄSUUNNITELMA 2004

KERKKOON KYLÄSUUNNITELMA 2004

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat

1. KYLÄSUUNNITTELUMENETELMÄSTÄ	2
Kyläsuunnittelun lähtökohdat	3
Kyläsuunnitelman synty Kerkkoossa	3
Kerkkoon kyläsuunnitelma 2004	3
2. KERKKOON HISTORIAA JA PERINTEITÄ	4
Kerkkoon esihistoria	4
Kerkkoon kylän asutushistoria	6
Yleiskaava ohjaa rakentamista	9
Numerotietoa Kerkkoon asukkaista	9
Kylässämme toimii useita yhdistyksiä	9
3. RETKIKOhteet JA REITIT KERKKOON LUONNOSSA	10
Kerkkoon lähiympäristö	10
Vesistöjä	10
Kartta reiteistä ja kohteista	11
Retkikohteet	13
Polkuja ja kävelyreittejä	14
4. KYLÄSUUNNITELMA	15
SWOT-analyysi	15
Kerkkoon tulevaisuudesta	16
Ongelmakohtia Kerkkoossa	16
Esille tulleita toiveita ja kehitysideoita	16
Käytännön toimenpiteitä kehitysideoiden toteuttamiseksi	17
Toimenpiteet, joita voimme itse tehdä	17
Toimenpiteet, joista voimme tehdä aloitteen	17
Kylämaiseman hoitoa talkoilla	18

Työryhmät:

VÄESTÖ, ASUKKAAT JA HARRASTUKSET:

Sari Virtanen, Terhi Kuokka, Eliisa Jäntti, Seppo Winqvist, Anneli Vääntinen

LUONTO, METSÄT, KASVILLISUUS JA RETKEILY:

Liisa Jalonen, Piritta Simola, Juhani Pitkänen, Sari Koivuvuori, Juho Pitkänen

HISTORIA, KULTTUURIMAISEMA, RAKENNUSPERINTÖ JA PUUTARHAT:

Panu Nykänen, Mari Nykänen, Anne Rihtniemi-Rauh

KUNNALLISTEKNIikka, KADUT JA VESIJOHTO

Matti Vuorio, Ilari Mäkinen, Anne Rihtniemi-Rauh, Peter Henrikson,

KYSÄSUUNNITELMAN KIRJOITUKSIA LAATI:

Anne Rihtniemi-Rauh, Piritta Simola, Panu Nykänen, Gunilla Holmberg, Paula Teinonen-Lahti

KUVAT JA KARTAT:

Museovirasto, Porvoon kaupunkisuunnitteluosasto, Itä-Uudenmaanliitto

Juhani Pitkänen, Anne Rihtniemi-Rauh, Paula Teinonen-Lahti, Kerkkoon Nuorisoseuran kuva-arkisto

Kyläsuunnitelmasta tehdään nettiversio kylämme kotisivuille osoitteeseen: kotisivut.dnainternet.fi/kerkurh , sieltä löytyvät myös ajantasaiselle peruskartalle merkityt reitit ja kohteet.

ALKUSANAT

Hyvä lukija,

pitelet kädessäsi uunituoretta Kerkkoon kyläsuunnitelmaa. Olet lämpimästi tervetullut tutustumaan kyläsi historiaan, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen.

Kerkkoossa on pitkä perinne hoitaa yhdessä yhteisiä asioita. Kylällä on monien vuosikymmenten saatossa pidetty talkoita erilaisten hankkeiden toteuttamiseksi, on tehty työtä, on hankittu ja saatu materiaaleja ja tätä kautta tavoiteltu kaikkien kylän asukkaiden yhteistä hyvää.

Uuden vuosituhatosen alkaessa olemme halunneet tarkastella 2000-luvun Kerkkootta menneisyyteen peilaten ja samalla jo tulevaa tähyillen. Kylämme kasvaa tasaisesti, maisemat muuttuvat, elämäntapa muuttuu. Miltä näyttää Kerkkoo kymmenen vuoden kuluttua, vuonna 2014? Onko itä-uusmaalainen luonto Kerkkoossa yhtä puhdasta ja vihreää kuin nyt? Onko yritystoiminta yhtä vireää, onko meillä edelleen palveluita omalla kylällä; kyläkauppa, kirjasto, koulu jne.? Onko lapsillamme mahdollisuus harrastaa turvallisesti ja lähellä? Pystymmekö kunnostamaan ja säilyttämään vanhat rakennuksemme, pihapiirimme

ja kauniin kulttuurimaisemamme rakennelmiseen ja kasvustoineen? Miten ratkaisemme esimerkiksi saasteongelmat ja kulkuyhteysongelmat? Toisaalta, osaammeko myös pitää ikkunat auki kylästämme ulospäin? Itä-Uudenmaan kylät ry:n avulla kylätoimikunta päätti ryhtyä tekemään kylälle omaa kyläsuunnitelmaa, siis kuvausta siitä, miltä me kyläläiset haluamme kotipaikkamme näyttävän ja tuntuvan kymmenen vuoden kuluttua. Nyt kirjoitetun suunnitelman on myös tarkoitus muuttua ja kehittyä matkan varrella, joten kaikki ideat ja ehdotukset ovat edelleen tervetulleita.

Hyväksi lopuksi haluan vielä kiittää kyläläisiä suunnittelutyöhön osallistumisesta ja palautteen antamisesta. Erityisesti haluan mainita seuraavat henkilöt, jotka kokosivat joukot, patistivat meidät muut kantamaan kortemme kekoon sekä hoitivat suuren osan kirjoitustyöstä: Anne Rihtniemi-Rauh, Panu Nykänen ja Piritta Simola. Lisäksi kiitokset Itä-Uudenmaan kylät ry:n puheenjohtajalle, kyläsuunnitelman tekoa ohjanneelle Gunilla Holmbergille arvokkaasta tuesta ja neuvoista.

Kerkkoossa 20.1.2004

Paula Teinonen-Lahti
kylätoimikunnan puheenjohtaja

Kuva: Keikan talo 1930-luvulla. Talossa on toiminut vuosien varrella mm. kauppa, posti, kampaamo ja kioski.

1. KYLÄSUUNNITTELU MENETelmäSTÄ

Kerkkoon kyläsuunnitelma on osa "Elävä kylä - vaihe I" hanketta. Hanke toteutettiin vuosina 2002-2004 POMO-rahoituksella, toimintaryhmänä Idässä itää ry, Itä-Uudenmaan kylät ry ja Svenska Studiecentral. Kyläsuunnittelun vetäjänä toimi metsänhoitaja Gunilla Holmberg, jonka työpanos oli kylille ilmainen. Hankkeen tavoitteena oli tukea kyläläisten omia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Työkaluna tähän oli kyläsuunnitelma.

Kyläsuunnitelmat ovat esimerkkejä paikallistason suunnittelumenetelmistä. Kansalaisilta edellytetään yhä enemmän omatoimisuutta, asioihin tarttumista ja vastuuta oman ympäristön kehittämiseksi. Kyläsuunnittelu poikkeaa kaavoituksesta, joka on kunnan hallinnoimaa maankäytön suunnittelua. Kyläsuunnitelman työstämisessä voidaan käydä laajempaa arvo-keskustelua siitä, mitä kylällä tarvitaan ja halutaan.

KYLÄSUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT

Kerkkoo on keskellä kauneinta Porvoonjokilaakson kulttuurimaisemaa. Kylä on kasvanut vuosisatojen kuluessa. Elinkeinojen muodot ovat vaihtuneet ja kulta-kin aikakaudelta on jäänyt merkkinsä kylämaiseen. Edellisen kerran tehtiin asemakaava Kerkkoon kylässä 1980-luvulla. Silloin kylä laajeni jokilaakson ja harjun etelärinteiden pelloille. Siinä yhteydessä käytiin vilkasta keskustelua mm. pellolle rakentamisesta, kevyenliikenteen turvallisuudesta ja yhteisistä alueista. 1990-luvulla tehtiin Porvoon maalaiskunnassa haja-asutusalueiden osayleiskaavaa.

KYLÄSUUNNITELMAN SYNTY

Kokoonnuimme ensimmäisen kerran 16.4. 2003. Silloin Itä-Uudenmaan kylät ry:n puheenjohtaja Gunilla Holmberg kertoi kyläsuunnitelmista, joita hänen johdolla on jo tehty. Kylätoimikunnan kokouksessa päätettiin ryhtyä laatimaan kyläsuunnitelmaa heti.

Ensin koottiin kokonaiskuva siitä, mitä kylämme nyt on ja mitä aiemmin on yhteisvoimin tehty. Erilaisia teemoja otettiin esiin kuten asukkaat, alueen historia, Porvoonjokilaakson kulttuurimaisema, pohjaveden laskun kuivattamat kaivot, maantiekaaharit kyläteillä ja ympäristön siisteys. Teimme SWOT-analyysin, eli mietimme kylämme vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet. Koottu materiaali ja kutsu "tulevaisuuden verstaalle" oli esillä kyläjuhilla. Kyläjuhlien aikana esillä olleessa "Kyläsuunnitelma"-näyttelyssä kävi 109 kyläläistä katsomassa ja keskustele-

KERKKOON KYLÄSUUNNITELMA 2004

Tämä kyläsuunnitelma on nyt tällä kertaa työskentelyyn osallistuneiden näkemys: kyläsuunnitelma muutetuksi kylän asukkaiden ja heidän aktiivisuuden mukaan. Suunnittelun aloitusvaiheessa otettiin esiin huomattavasti laajemmin yhteistoimintaa vaativia kysymyksiä, kuin mitä tässä kyläsuunnitelmassa sitten käsiteltiin.

Kuva: Kerkkoon peltoja ja kylä etelästä katsottuna.

Tällöin katsottiin tarkemmin kyläalueiden laajenemissuuntia sekä maisemassa olevia suojeluarvoja. Huoli ongelmajätteiden kaatopaikasta keskellä kylää alkoi kasvaa. Itä-Uudenmaan liitto laati maisemaselvityksen ja maisemanhoitosuunnitelmia Porvoonjoen varteen 2001. Kerkkoossa otettiin osaa kylän alueen maisemanhoidon suunnitteluun sekä maatalousalueilla että myös kylämaiseman rakennetuilla alueilla. Kerkkoossa käynnistyi asemakaavoitus vuonna 2002. Tämä herätti taas tarpeen keskustella kylän kehittämisestä ja muista yhteisistä asioista.

massa. Näyttelyssä tehtiin laikkipaikan sijoituksesta ja kyläsuunnitelmasta kysely, johon saatiin 11 vastausta. Materiaali oli täydennettynä esillä myös kylän syystorilla.

Suunnittelukokoukset olivat kaikille avoimia ja niistä tiedotettiin aina etukäteen ilmoitustauluilla, kyläkaupalla ja bussipysäkeillä. Suunnittelukokouksia pidettiin seitsemän kesän ja syksyn 2003 aikana. Sen lisäksi kokoontuivat asioita valmistelevat työryhmät muutamia kertoja. Tekijäkokoontumisen vaihtelu edetessä, suunnittelukokouksiin osallistui vaihtelevasti 7-21 henkilöä. Syksyllä pidettiin "tulevaisuuden verstaat", joissa ajateltiin toiveita ja tulevaisuutta. Lopuksi työstettiin selkeiksi tehtäviksi niitä asioita, joita itse pystymme hoitamaan. Kyläsuunnitelma ja selvitykset koottiin yhteen tammikuussa 2004.

Suuri osa sivuun jääneistä kysymyksistä on luonteeltaan niin laajoja ja yleensä kunnallisen sosiaalitoimen vastuulla olevia, ettei kyläyhteisö pysty niistä huolehtimaan. Työtä on siis jäänyt tuleville työryhmille ja aktiivisille kyläläisille esimerkiksi nuorison ja senioreiden kokoontumispaikan organisoimisessa.

Kaavoitukseen, tielaitoksen teiden ajonopeuksiin ja kaatopaikkoihin olemme ottaneet kantaa ja yrittäneet vaikuttaa asiaa hallinnoiviin viranomaisiin lähettämällä heille kirjeet, joissa kokouksissa esille tuodut näkökannat on kirjattu. Kyläsuunnittelun tuloksista ensimmäinen näkyvä uudistus oli Kerkkoontien

pientareiden kunnostus, jonka tielaitos teki jo syksyllä 2003. Myös vesipulaan saatiin ratkaisu usealle taloudelle, kun kylällä anottiin ja toteutettiin kimpavesijohtoja. Kuusi maisemanhoitokohdetta on nimetty ja kolmelle seuraavalle kesälle on suunniteltu maisemanhoitotalkoot.

2. KERKKOON HISTORIAA JA PERINTEITÄ

KERKKOON ESIHISTORIA

Kerkkoon kylämaisema on osa Porvoonjoen laaksoa, ja kylän maisema kuuluukin Suomen tunnetuimpiin kansallismaisemiin. Maaston erikoiset muodot ovat viimeisen jääkauden aikaansaamia. Alue on laajem- minkin tunnettu geologisista muodostumistaan, joista kuuluisimpia lienevät Askolan hiidenkirnut. Jääkau- den jälkiä ovat myös useat harjumuodostelmat ja moreenikumpareet. Mannerjäätikön reunaan muodostuneet jäätikköjoet ja tunnelit ovat keränneet Kerkkoon ympäristöön tunnusomaisia muotoja, joista näyttävimmät ovat kuin ihmiskäden muotoilemia.

Jään vetäytyessä noin 10 000 vuotta sitten luotee- seen ilmaston lämpenemisen myötä, Kerkkoonkin jokilaakson peitti aluksi meri. Mannerjäättikkö oli painanut maan kamaraa alaspäin. Maa alkoi kuitenkin nousta ja maanpinta paljastua. Maan kohoaminen ta- pahtui aluksi nopeammin, mutta on nykyisin hidastunut siten, että uutta maata paljastuu muutamia kymmeniä senttimetrejä vuosisadassa. Pitempään meren ranta on seisonut nykyisten koskipaikkojen kohdalla.

Ihminen saapui Kerkkoon alueelle heti mannerjääti- kön ja meren vetäydyttyä. Porvoonjokilaakson van- himmat asuinpaikkalöydöt ovat Lahden kaupungin lä- hettyvillä, jossa maa paljastui ensimmäiseksi. Koska kivikauden ihminen hankki elantonsa merestä, asuin- paikat ovat siirtyneet ajan kuluessa aina rantaviivan mukana jokivartta alaspäin. Tärkeä kynnyiskohta on

syntynyt Porvoonjoen Henttalankosken korkeudelle, jonne muodostui pitkäaikaisia asuinpaikkoja jo esike- raamisella ajalla. Asuinpaikat muodostavat muinai- sen rantaviivan muodostaneen Hietakankaan etelä- reunaa lounaaseen seuranneen, Vanhamoision Jo- kelaan ulottuneen ketjun. Kivikautisia löytöjä tunne- taan myös Kerkkoon eteläpuolelta Kallolan Grotta- backasta ja Saksalasta.

Henttalan kivikautinen asuinpaikka sijaitsee noin 25– 30 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella. Paikka on ollut asuttu koska se on tarjonnut oivan mahdollisuuden kalastukseen ja hylkeenpyyntiin. Pelkästään se, että piikiveä ei esiinny Suomen alueella kertoo kivikauden ihmisten yhteyksistä joko Äänisen rannoille tai Itämeren eteläosiin.

Henttalan, Jaakonpellonmäen ja Putaanpellon asuin- paikat tutkittiin kaivauksin jo vuosina 1939 ja 1946. Alue on niin runsaslöytöinen ja ehjä, että se on saa- nut muinaisjäännösluokituksen yksi, eli sen säilymi- nen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Kaivauksilta löydettiin paljon kvartseja, piitä, kiviesineitä ja savias- tianpaloja. Alueella on tulisijoja ja mahdollisia kodan- pohjia. Tutkimalla esineitä on voitu havaita asuinpai- kan olleen käytössä koko kivikauden, eli tuhansien vuosien ajan. On mahdollista että paikka on ollut yhden perheen tai suvun hallussa pitempiäkin aikoja. Tällaisen kivikautisen ihmisyhteisön uskotaan muo- dostuneen noin kahdenkymmenen henkilön joukosta.

Jokilaakson savikosta nousee harjukumpareita kuten Suitteenmäki. Senjuurella on pohjavedenottamo.

